

Enkät inför valet till Region Jönköpings Län

Enkäten består av 21 ställningstaganden som vart och ett föregås av en bakgrund. Ange efter varje ställningstagande i vilken mån ni håller med. Svara på en skala 1-4:

- 1 = håller inte alls med
- 2 = håller med i någon mån
- 3 = håller med i huvudsak
- 4 = håller helt med

Allmän hållning till hållbarhet

1. *Omställningen till ett hållbart samhälle är en av de största samhällsutmaningarna i vår tid, och omfattar klimat, resursanvändning, biologisk mångfald, hälsa och ekonomisk utveckling. Regioner har en central roll genom ansvar för hälso- och sjukvård, kollektivtrafik, regional utveckling och upphandling. Att vara i framkant innebär att arbeta proaktivt, testa nya lösningar och sätta ambitiösa mål som kan driva utvecklingen både lokalt och nationellt. Det innebär också att följa vad andra regioner gör och adoptera goda exempel. Det kan bidra till minskad klimatpåverkan, stärkt konkurrenskraft och ge bättre livsmiljöer för invånarna.*

Ställningstagande: Region Jönköpings län ska vara i framkant bland regionerna i landet för att påskynda omställningen till ett hållbart samhälle.

Svar: Håller helt med.

Kommentar: En rättvis omställning till ett hållbart samhälle är vår främsta drivkraft. Självklart kommer vi driva på för att vara en av de främsta regionerna i landet.

2. *Region Jönköpings läns hållbarhetsprogram innehåller mål och uppdrag för att driva arbetet med klimat, resurshushållning och social hållbarhet. Som styrdokument anger det en gemensam inriktning för regionens verksamheter. Samtidigt finns en risk att sådana program stannar vid formuleringar och ambitioner om de inte omsätts fullt ut i konkreta beslut, prioriteringar och resurser.*

Ställningstagande: Vi står bakom alla uppdrag och mål i regionens hållbarhetsprogram och ser dem som en lägsta nivå i hållbarhetsarbetet.

Svar: Håller helt med.

Kommentar: Vi har inte suttit med i framtagandet av programmet men vi tycker att inriktningen är bra med framgångsfaktorerna, uppdrag, mål och utgångspunkten att arbetets ska göras tillsammans med länets alla aktörer.

Sedan som ni skriver är det viktigt att kunna göra rätt prioriteringar och se till att det blir insatser och resultat. Det vill vi driva på för.

3. *Den regionala utvecklingsstrategin (RUS) för Jönköpings län sätter riktningen för länets långsiktiga utveckling fram till 2035, med en framtidsvision, ledstjärnor och prioriterade områden. Strategin ska fungera som vägledning för beslut inom bland annat näringsliv, kompetensförsörjning och hållbar omställning. Samtidigt är en återkommande utmaning att strategiska dokument riskerar att få begränsad effekt om de inte får genomslag i det dagliga beslutsfattandet.*

Ställningstagande: Vi står bakom framtidsvisionen 2035 i den regionala utvecklingsstrategin, samt dess ledstjärnor, fokusområden och prioriteringar och kommer att stå bakom alla politiska förslag som strävar åt att vi uppnår den.

Svar: Håller helt med.

Kommentar: Det är en välformulerad vision. Särskilt viktig är definitionen av ekonomisk hållbarhet som en långsiktig ekonomisk tillväxt som inte skadar miljön eller samhället. Alla viktiga beslut måste bidra till alla tre dimensionerna av hållbarhet.

Målsättningar

4. *Regionens hållbarhetsprogram anger ett mål om att den direkta klimatpåverkan ska minska med minst 7 % per år under perioden 2026–2035. Även om detta är en ambitiös minskningstakt väcker det frågor om den är tillräcklig i förhållande till Parisavtalets mål om att begränsa den globala uppvärmningen till 1,5 grader. Forskning och internationella bedömningar pekar på att utsläppen globalt behöver minska mycket snabbt detta decennium för att målet ska vara inom räckhåll*

Ställningstagande: Målet att Regionens direkta klimatpåverkan ska minska med minst 7 % per år under 2026–2035 ska skärpas.

Svar: Håller helt med.

Kommentar: Vi vill driva på omställningen mot förnybar energi, det finns ingen tid vänta med detta. Vi anser att målet kan skärpas och stora åtgärder ska genomföras så snart som möjligt.

5. *Enligt Circularity Gap Report är endast cirka 3,4 % av Sveriges ekonomi cirkulär, vilket innebär att mer än 96 % av de material som används fortfarande kommer från jungfruliga råvaror. Detta leder till hög resursförbrukning och onödig klimatpåverkan. Samtidigt visar internationella jämförelser att det är möjligt att nå betydligt längre – exempelvis är Nederländerna omkring 25 % cirkulärt, tack vare tydliga mål, aktiv styrning och stark koppling mellan politik och näringsliv. I Hållbarhetsprogrammet finns uppdrag om att bland annat öka andelen flergångsmaterial, välja varor med lång livslängd, återbruka mer och minska avfall. För att påskynda omställningen krävs dock tydliga, mätbara och tidsatta mål som styr arbetet mot ökad återanvändning, minskat avfall och mer effektiva materialflöden.*

Ställningstagande: Regionen ska ta fram mätbara och tidsatta mål för att övergå till en mer cirkulär ekonomi.

Svar: Håller helt med.

Kommentar: En viktig åtgärd på väg mot ett mer resurseffektivt samhälle och en hållbar konsumtion.

Beslutsfattande

6. *Regionens beslut påverkar i stor utsträckning klimat, miljö, jämlikhet och människors livsvillkor, både på kort och lång sikt. Samtidigt fattas många beslut främst utifrån ekonomiska konsekvenser, medan miljömässiga och sociala effekter inte alltid analyseras lika systematiskt. Genom att införa hållbarhetsanalyser som en självklar del av beslutsunderlaget – på samma sätt som ekonomiska analyser – kan regionen få en mer heltäckande bild av konsekvenserna och fatta beslut som är hållbara över tid. Detta minskar risken för kortsiktiga lösningar som leder till ökade kostnader eller negativa effekter längre fram.*

Ställningstagande: Alla större beslut i regionen bör föregås av en hållbarhetsanalys, som omfattar miljömässig och social hållbarhet, på samma självklara sätt som ekonomiska analyser.

Svar: Håller helt med.

Kommentar: Det är viktigt med hållbarhetsanalyser. Om beslut fattas endast på grundval av ekonomiska argument så riskerar de att vara kontraproduktiva mot våra övergripande mål om hållbarhet.

Offentlig Upphandling

7. *Offentlig upphandling står för en stor del av regionens inköp och har därmed stor påverkan på klimat, miljö och sociala villkor. Genom att ställa tydliga och uppföljningsbara hållbarhetskrav kan regionen minska utsläpp, undvika skadliga kemikalier, värna biologisk mångfald och säkerställa respekt för mänskliga rättigheter. Detta gör upphandling till ett viktigt verktyg för att driva på en hållbar utveckling. Uppföljning är avgörande för att kraven ska få faktisk effekt. Utan kontroll riskerar de att inte efterlevas i praktiken, vilket minskar både miljönyttan och förtroendet för upphandlingen som styrmedel.*

Ställningstagande: Regionen ska ställa strikta krav på hållbarhet (klimatpåverkan, kemikalier, biologisk mångfald och mänskliga rättigheter) vid alla större upphandlingar och säkerställa att leverantörer lever upp till kraven under avtalsperioden.

Svar: Håller helt med.

Kommentar: Upphandlingen är ett av de viktigaste verktygen vi har, där vi kan bidra till målen och föregå med gott exempel och visa på den utveckling vi vill se för hela länet.

Kapitalplaceringar

8. *Region Jönköpings läns kapitalförvaltning har en betydande indirekt klimatpåverkan. I hållbarhetsprogrammet står att regionen ska "styra kapital till investeringar i bolag som arbetar för en mer hållbar utveckling, främst genom att placera kapital i bolag som stöder Parisavtalets 1,5-gradersmål och Agenda 2030" och antar målet "Koldioxidintensiteten (ton koldioxidekvivalenter/mnkr) från vår kapitalförvaltning genom innehav i aktiefonder ska minska över tid och vara lägre än jämförbart index."*

Det är ett viktigt steg, men målet saknar tidsättning och är inte kopplat till den globala utsläppsminskningstakt som krävs för att hålla 1,5-gradersmålet inom räckhåll.

Enligt [UNEP:s Emissions Gap Report](#) behöver de globala utsläppen minska med cirka 55 % till 2035 för att 1,5-gradersmålet ska vara inom räckhåll. Regionens direkta utsläpp kan vara svårare att minska i samma takt, men kapitalplaceringar kan styras helt mot verksamheter med lägre utsläpp och starkare omställningsförmåga. Därför är det rimligt att regionens investeringar åtminstone följer — och helst överträffar — den globala utsläppsminskningskurvan.

Ett mål om att minska koldioxidintensiteten i kapitalförvaltningen med minst 45 % till 2030 och minst 60 % till 2035, och ligger lägre än jämförbart index, ger en tydlig riktning, minskar finansiella klimatrisker och säkerställer att regionens kapital aktivt bidrar till den nödvändiga omställningen.

Ställningstagande: Koldioxidintensiteten (ton koldioxidekvivalenter/mnkr) från regionens kapitalförvaltning ska minska med minst 45% till 2030 och minst 60% till 2035 och vara lägre än jämförbart index"

Svar: Håller helt med.

Kommentar: Kapitalplaceringarna kan bidra starkt till omställningen av samhället. Här kan regionen göra mer.

Kollektivtrafik

9. *Vägtrafiken är den största källan till växthusgaser i Jönköpings län och utsläpp av kväveföreningar från förbränningsmotorer bidrar också till hälsoskadliga luftföroreningar, förorening och övergödning. Slitage av vägar, däck och bromsar orsakar också föroreningar av luft- och vatten oavsett om fordonen drivs av el eller förbränningsmotorer. Biltrafiken tar också mycket plats i städerna vilket gör stadsbilden mindre attraktiv och minskar framkomligheten för alla i staden. Dessutom medför ett skifte från biltrafik till kollektivtrafiken en vinst för hälsan då det leder till en viss motion vid gång eller cykel till och från kollektivtrafikens hållplatser.*

En väl utbyggd, fungerande och prisvärd kollektivtrafik är avgörande för jämlikhet, regional utveckling och klimatomställning. Regionen har ett trafikförsörjningsprogram med mål om marknadsandelar och antal resor och innehåller flera strategier för att nå dessa. Till exempel nämns strategier som innebär fler avgångar, bättre täckning och flexibla lösningar så som anropsstyrd trafik för att öka marknadsandelen och göra det möjligt att bo och verka i hela länet, även i glesbygd. Tillsammans bidrar detta till att fler kan ta del av arbete, utbildning, service och fritidsaktiviteter, samtidigt som bilberoendet minskar.

Ställningstagande: Vi stödjer trafikförsörjningsprogrammets mål och strategier och betraktar målen som en lägsta ambitionsnivå.

Svar: Håller helt med.

Kommentar: Bra ambitioner i programmet som kan höjas. Detta kräver både statliga och regionala investeringar. Vi vill driva på för detta.

10. Regionens trafikförsörjningsplan innehåller många bra strategier, men för att få ner trafikens miljöpåverkan snabbare bör ambitionerna höjas.

Ställningstagande: Trafikförsörjningsprogrammets "strävan" att kollektivtrafiken ska stå för 20 procent av alla motoriserade resor ska omvandlas till ett mål och höjas till minst 25 procent till 2035 och minst 30 procent 2040. Resurser ska skjutas till för att matcha ambitionshöjningen.

Svar: Håller helt med.

Kommentar: Vi behöver ett mål, målet bör höjas och ambitionen ska vara hög.

11. Ett rent marknadsandelsmål för kollektivtrafiken kan nås genom ett totalt ökat resande och att kollektivtrafiken tar resande från cykel och gång, utan att biltrafiken minskar. Det behövs därför också ett mål om att biltrafiken ska minska i absoluta termer. Förutom att ersätta bilresor med kollektivtrafik, cykel och gång finns dessutom ett utrymme att genom smartare samhällsplanering minska behovet av resor.

Ställningstagande: Trafikförsörjningsprogrammets mål om marknadsandel och ökat antal resor med kollektivtrafik ska kompletteras med ett mål om att antalet bilresor ska minska.

Svar: Håller helt med.

Kommentar: Viktigt att minska behovet av bilresor och rimligt att ha ett mål för detta.

Infrastruktur

12. Riksväg 40 är en central pendlings- och godstransportled i Västsverige, men sträckan mellan Ulricehamn och Jönköping har återkommande problem med olyckor och trängsel. I våras beslutades att avsätta 3,8 miljarder kronor i den nationella infrastrukturplanen för att bygga om vägen till motorvägsstandard. En sådan utbyggnad skulle dock innebära mycket stora koldioxidutsläpp i byggskedet och flera år av omfattande störningar för både person- och godstrafiken. Den riskerar dessutom att öka den totala vägtrafiken, vilket kan förvärra befintliga flaskhalsar eller skapa nya på andra delar av vägnätet.

Ett alternativ som ger snabbare effekt utan stora byggstörningar är att genomföra en särskild kollektivtrafiksatsning på sträckan Borås–Jönköping, med tätare turer och lägre priser. Genom att flytta en del av biltrafiken till buss och tåg kan trängseln minska och framkomligheten förbättras för både tung trafik och kvarvarande personbilar. Även en relativt liten minskning av trafikvolymen kan ha stor betydelse för flödet. Trafiksäkerheten kan samtidigt höjas genom åtgärder som fartkameror, dynamiska hastigheter och ombyggnad av särskilt utsatta korsningar – insatser som ger stor effekt till låg kostnad och utan de omfattande störningar som en motorvägsutbyggnad innebär.

På längre sikt är en ny järnvägsförbindelse mellan Göteborg och Jönköping – med nya spår åtminstone på sträckan Borås–Jönköping – den åtgärd som har störst potential att avlasta riksväg 40, minska utsläppen och stärka arbetsmarknadsregionerna genom kraftigt kortade restider. Genom att kombinera en snabb kollektivtrafiksatsning, trafiksäkerhetsåtgärder och en långsiktig järnvägssatsning kan regionen skapa en mer hållbar och robust transportstruktur, samtidigt som man undviker de stora störningar som en motorvägsutbyggnad skulle innebära.

Ställningstagande: Vi kommer att verka för att planerna på att bygga ut riksväg 40 till motorväg omprövas, och att regionen i samarbete med Region Västra Götaland istället gör en riktad kollektivtrafiksatsning på sträckan (Göteborg–)Borås–Jönköping samt genomför trafiksäkerhetsåtgärder på kort sikt, med en långsiktig inriktning mot en ny järnväg, åtminstone på sträckan Borås–Jönköping.

Svar: Håller helt med.

Kommentar: Vi ska inte satsa på biltrafiken utan investera i alternativen. MP anser att nya stambanor är nödvändiga i södra Sverige. Vi vill se

Naturskyddsföreningen
Jönköpings län

sammanhängande stambanor åt både väster och öster med nytt nav i Jönköping.

Ekologiskt jordbruk

13. *Hur jordbruket bedrivs påverkar biologisk mångfald och människors hälsa.*

Ekologiska jordbruksmetoder minskar användningen av kemiska bekämpningsmedel, vilket gynnar biologisk mångfald och kan främja människors hälsa. Genom att rikta stödet rätt kan regionen påskynda omställningen till en mer hållbar livsmedelsproduktion.

Ställningstagande: Regionen ska främja lantbruk som använder ekologiska jordbruksmetoder genom att rikta stöd och finansiering, ställa krav i upphandling och stärka efterfrågan genom offentliga kök.

Svar: Håller helt med.

Kommentar: Detta är en mycket viktig fråga för Miljöpartiet. Allt hänger ihop och maten är helt central för omställningen till ett hållbart samhälle. Vi vill se mer lokal mat som är producerad med hållbara metoder och som i större utsträckning försörjer länet med hälsosam och god mat. Det är även bra för den lokala ekonomin och beredskapen. Regionen är en viktig aktör för att driva denna utveckling.

Bevarande av ur- & naturskogar

14. I dag består den absoluta merparten av Sveriges skogar av brukad produktionsskog (cirka 85–90 %), medan naturskog utgör omkring 10–15 % och urskog eller urskogsartade skogar mindre än 1 %. Det innebär att de mest värdefulla och artrika skogarna är mycket ovanliga och ofta fragmenterade. Samtidigt är det just dessa skogar som hyser en stor del av den biologiska mångfalden och fungerar som livsmiljöer för många hotade arter. Forskning visar också att naturskogar och urskogar lagrar mer kol och är mer motståndskraftiga mot störningar än brukade skogar. Att bevara och öka andelen ur- och naturskog är därför avgörande för att stoppa förlusten av biologisk mångfald och stärka skogens roll i klimatomställningen

Ställningstagande: Regionen ska aktivt bidra till att skydda mer ur- och naturskog i länet.

Svar: Håller helt med.

Kommentar: En artrik och attraktiv skog är också en tillgång för länets attraktivitet och besöksnäring. Ett ökat friluftsliv bidrar även till folkhälsan. Regionen har en viktig roll i dessa frågor och kan bidra till bättre ekologisk hållbarhet för länet.

Naturnära Skogsbruk

15. *Skogsbrukets inriktning påverkar både klimatet och ekosystemen i stor utsträckning. Intensivt och ensidigt brukande kan leda till minskad biologisk mångfald, sämre motståndskraft mot skador och försvagade kolsänkor. Naturnära skogsbruk, där större hänsyn tas till ekosystem och naturliga processer, bidrar istället till mer varierade och robusta skogar. Detta kan förbättra skogens förmåga att lagra kol, hantera klimatförändringar och bevara livsmiljöer för växter och djur. Genom att styra skogsbruket i denna riktning – exempelvis genom mål, strategier och ekonomiska incitament – kan regionen bidra till mer hållbara skogar och långsiktiga klimat- och miljönyttor.*

Ställningstagande: Regionen ska styra mot naturnära och hållbart skogsbruk genom att sätta tydliga mål och strategier, prioritera insatser och finansiering, samt ställa krav i relevanta samarbeten och upphandlingar.

Svar: Håller helt med.

Kommentar: Särskilt i rollen som upphandlare har regionen en möjlighet att påverka skogsbruket i en mer hållbar riktning men även inom arbetet med regional utveckling och stöd till hållbar företagsutveckling.

Vatten & Vättern

16. *Tillgång till rent dricksvatten är en grundläggande förutsättning för människors hälsa och för samhällets funktion. Föroreningar från exempelvis PFAS, läkemedelsrester, jordbruk och industri kan påverka vattenkvaliteten och medföra långsiktiga hälsorisker. Klimatförändringar och ökad exploatering kan dessutom öka risken för påverkan på vattentäkter. Ett systematiskt arbete krävs för att skydda, övervaka och säkra regionens vattenresurser.*

Regionen ska verka för tillgång till rent och säkert dricksvatten, fritt från skadliga kemikalier och mikroorganismer.

Svar: Håller helt med.

Kommentar: Miljöpartiet vill se ett fullständigt stopp för användning av PFAS och driver på för skärpt kemikalielagstiftning på EU-nivå. Vi vill ha bättre statligt stöd till kommunerna när det gäller vattenförsörjning och vattenrening. Vi är mot en gruva i Norra Kärr och försvarets skjutningar som hotar att förorena Vätterns vatten. Vi vill se ett stärkt skydd av våra vattentäkter och minskade utsläpp från regionens verksamheter.

17. *Vättern är en av Sveriges viktigaste dricksvattentäkter och försörjer hundratusentals människor med vatten, samtidigt som sjön hyser unika ekosystem. I dag skiljer sig skyddet och regleringen mellan olika delar av sjön, trots att vatten och föroreningar rör sig fritt över hela Vättern. Det innebär att påverkan i en del av sjön kan få konsekvenser för hela ekosystemet och dricksvattenförsörjningen. Ett starkare och sammanhållet skydd för hela Vättern är därför avgörande för att långsiktigt säkra vattenkvaliteten, skydda naturvärden och minska risken för spridning av föroreningar.*

Ställningstagande: Regionen bör verka för att hela Vättern får ett starkare juridiskt skydd mot miljöpåverkan och klassas som riksintresse för dricksvattenförsörjning.

Svar: Håller helt med.

Kommentar: Vättern med sitt klara kalla vatten är ovärderlig för alla som lever runt sjön. Miljöpartiet är mot en gruva i Norra Kärr och försvarets skjutningar som hotar att förorena Vätterns vatten. Vi vill se ett stärkt lagstadgat skydd av våra vattentäkter.

Näringsliv & finansiering

18. *Regionens stöd och finansiering påverkar vilka företag och innovationer som växer. Genom att koppla stödet till klimat- och miljöprestanda kan regionen påskynda omställningen till ett hållbart näringsliv, stärka konkurrenskraften och bidra till att nå klimatmålen, samtidigt som framtidens jobb och innovationer utvecklas i regionen.*

Ställningstagande: Regionen ska prioritera innovationer och företag som bidrar till hållbar utveckling, till exempel genom att koppla finansieringsstöd till tydliga klimat- och miljökrav.

Svar: Håller helt med.

Kommentar: Det är mycket viktigt med en helhetsbedömning i beslut om stöd. Prioriterade investeringar ska även vara i linje med ekologisk och social hållbarhet.

Klimatanpassning

19. Klimatförändringarna leder redan idag till fler värmeböljor, översvämningar och extrema väderhändelser. Genom att arbeta aktivt med klimatanpassning kan regionen minska risker för människors hälsa, skydda samhällsviktig infrastruktur och undvika höga framtida kostnader.

Ställningstagande: Regionen ska stärka sitt arbete med klimatanpassning och beredskapen för klimatrelaterade risker.

Svar: Håller helt med.

Kommentar: Det är mycket viktigt att regionen växlar upp sitt arbete tillsammans med kommunerna för bättre klimatanpassning. Vi behöver ha god beredskap för olika typer av risker. Händelser som kan vara svåra att förutsäga men där vi genom ett förebyggande arbete står starkare när krisen kommer.

Byggnation

20. Bygg- och fastighetssektorn står för en stor del av klimatpåverkan och resursanvändningen i samhället. Genom krav på energieffektivitet och cirkulär resursanvändning kan regionen minska utsläpp, spara energi och använda material mer effektivt, vilket bidrar till klimatmålen och ett mer resurseffektivt samhälle.

Ställningstagande: Regionen ska ställa tydliga hållbarhetskrav vid byggnation, inklusive energieffektivisering av fastigheter samt prioritering av återbruk och cirkulära materialflöden.

Svar: Håller helt med.

Kommentar: Regionen ska också bidra med rådgivning och stötta organisationer och företag att göra hållbara val via Energikontor Norra Småland samt göra hållbarhetsbedömningar vid olika typer av stöd.

21. *Byggnation påverkar naturmiljöer och ekosystem. Genom att integrera naturbaserade lösningar och ta hänsyn till biologisk mångfald kan regionen minska negativ påverkan, stärka ekosystemen och skapa mer hälsosamma och attraktiva livsmiljöer för invånarna, i linje med de svenska miljömålen.*

Ställningstagande: Regionen ska ställa tydliga hållbarhetskrav vid byggnation som tar hänsyn till biologisk mångfald och integrerar naturbaserade lösningar, såsom grön arkitektur, växtlighet och dagvattenhantering.

Svar: Håller helt med.

Kommentar: Genom gröna naturbaserade lösningar kan vi i samband med byggnation och exploatering ändå bevara värden som bidrar till biologisk mångfald och folkhälsa. Detta kan även öka platsens attraktivitet och fastigheternas värde på lång sikt. Med god samhällsplanering kan vi också bättre klara av det förändrade klimatet som innebär ökade risker för både värmeböljor och skyfall.